

Dr. Bártfai Edit – Kaszás Judit

Életpálya-építési iskolai jó gyakorlatok

A TÁMOP 3.3.12 „Ifjúság.hu a sikeres nemzedékért” című projekt Bázisiskolai Programjában 40 középiskolában 200 pedagógus folytatott életpálya-építési támogató tevékenységet. Ennek keretében rendszeres kompetenciafejlesztő foglalkozásokat vezettek osztályoknak, szakköri csoportoknak, és különböző iskolai projekteket, témaheteket szerveztek. Írásunkban ezekből a jó gyakorlatokból mutatunk be néhányat.

Cikkünk a hatodik lapszám egy másik tanulmányához kapcsolódik. *Földes Petra: Tanárok az életpálya-építésről* című elemző írásából megismerhetjük egy kísérleti iskolai életpálya-építést támogató program pedagógiai dimenzióit. Jelen írásunkkal ugyanannak a programnak a gyakorlatba ültetését mutatjuk be, ami konkrét iskolai foglalkozások, események, témahetek, projektek formájában valósult meg. Ezek a tevékenységek olyan **intézményi jó gyakorlatok** kezdeti formálódását jelentik, amelyek a jövőben tovább gazdagíthatóak tartalmilag. Az alapozó tanulmányok, a módszertani írások és a programban kifejlesztett taneszközök gazdag választéka korlátozás nélkül, bárki által online elérhető. Az intézményi jó gyakorlatok bemutatásával az érdeklődő pedagógusokat, szakembereket szeretnénk bátorítani a módszerek alkalmazására, kipróbálására.

A programban¹ 40 középiskola 200 pedagógusa foglalkozott intenzíven egy éven keresztül a tanulók életpálya-építésének támogatásával².

¹ Az Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft. TÁMOP 3.3.12 „Ifjúság.hu a sikeres nemzedékért” című projektjének Bázisiskolai programja (BIP).

² A projekt egészéről általánosságban a <http://ujnemzedek.hu> honlap, a Bázisiskolai programról a <http://bip.ujnemzedek.hu> aloldal tájékoztat.

A Bázisiskolai program közvetlen célja volt, hogy olyan támogatást nyújtsunk a pedagógusoknak és a tanulóknak, amely segíti egyrészt, hogy a felnőtt világról minél több tapasztalatot szerezzenek, másrészt segít a diákok erősségeit feltárni, pozitív énképüket erősíteni, és így a középiskolai tanulmányaikat követő karrierlépéssel kapcsolatos döntésüket előkészíteni.

A projekt keretei között elkészült az **életpálya-építés támogatásának iskolai modellje**³, amely az elméleti alapot nyújtotta ahhoz, hogy minél hatékonyabban tudjuk segíteni az életpálya-építéssel kapcsolatos iskolai tevékenységek kialakítását.

A modell alapvetése, hogy a sikeres életpálya-építéshez és életvezetéshez szükséges alapkompenciák, ezen belül is különösen a személyes és szociális kompetenciák fejlesztése a köznevelésben olyan fejlesztő munka keretében valósítható meg, amelyre biztosítva van a megfelelő időkeret, és a fejlesztés hosszú távon (több év alatt) valósulhat meg.

³ A fiatalok életpálya-építését és életvezetését támogató átfogó modell 2014. (120 oldal) Az IKSZE munkacsoportja által összeállított szakmai anyag, amelynek készítésében részt vett: Vison-tai-Kovács Dalma, Dobai Edit. Szakmai lektor: Katona Miklós. Szerkesztő: Dobai Edit. <http://bip.ujnemzedek.hu/wp-content/uploads/2014/04/modell.pdf>

Fotó: Polonkai Gizella

Ennek a munkának részét kell képezze az önfejlesztés képességének növelése is. A modell ezt a fejlesztési feladatot a pedagógusok, kiemelten az osztályfőnökök tevékenységi körébe utalja; ehhez szükséges az osztályfőnöki szerepfelfogás újrafogalmazása, amelybe beletartozik a tanulók egyéni életútjainak alakításában való segítségnyújtás.

A tanárokra váró feladatok az életpálya-építés támogatásában

Az iskolai programmegvalósítás elsődlegesen **az osztály- vagy szakköri keretben tartott speciális kompetenciafejlesztő foglalkozásokból és különféle, változatos iskolai rendezvények, programok szervezéséből állt.** A tanárok a folyamattervezéshez és foglalkozásvezetéshez a programmegvalósítás teljes időtartamában személyes és online formában mentorálást kaptak. Az implementációt ezen kívül az iskola adottságaira és szükségleteire reflektáló szervezetfejlesztési szolgáltatás is támogatta többféle formában: strukturált beszélgetésekkel, sajátélmény megosztással és feldolgozással, interaktív információnyújtással, iskola-specifikus tréningekkel, vezetőtámogatással, csapatépítéssel. Mindezek segítettek abban, hogy az életpálya-építés szemléletét és gyakorlatát minél inkább sikerüljön integrálni az

iskola szervezeti életébe, kultúrájába és pedagógiai munkájába.

Az iskolai munka három programelemben, szakmai területen folyt; a központi tartalom az *életpálya-építés támogatása* volt, amit két kiegészítő tartalmú programelem támogatott: a *vállalkozói kompetencia fejlesztése* és a *kompetenciafejlesztés művészettel*. A részt vevő iskolák maguk döntöttek arról, hogy az egyes programelemeket milyen módon integrálják az iskola életébe, amit a későbbiekben formálisan beépítettek hivatalos dokumentumaikba is.

A tanároknak, iskoláknak az alábbi implementációs formákat javasoltuk:

- 2–4 kísérleti osztályban az életpálya-építést támogató program megvalósítása, aminek gerincét életpálya-építési kompetenciafejlesztő foglalkozások alkották, jellemzően osztályfőnöki órákba, esetleg szakköri munkába ágyazva, félévente minimum 6–8 alkalommal;
- 2 osztályban vagy szakköri csoportban legalább az egyik kiegészítő programelem megvalósítása;
- az életpálya-építéshez kapcsolódó évi egy iskolai témahét (tanulói projektek, előadások, találkozók, élő könyvtár, továbbtanulási és munkaerő-piaci információkat nyújtó rendezvények, munkahely-látogatások, szakmák napja stb. programokkal), beillesztve az iskola hagyományos rendezvényeinek sorába;
- osztályonként egy érzékenyítő, tájékoztató tematikus program megszervezése az iskola minden osztálya, tanulója számára;
- évfolyamonként szülői tájékoztatók, illetve más, szülőkkel közös programok megszervezése (pl. szülők aktív bevonása szakmák vagy munkahelyek bemutatásába, élő könyvtár stb.);

- további opcionális tevékenységek: egyetemisták felkereső felsőoktatási tájékoztató programjának befogadása; 3 napos tematikus tábor megvalósítása.

A programban részt vevő tanárok a program-elemenként szervezett akkreditált pedagógus tovább-képzéseken kaptak felkészítést a megvalósításhoz. A tanárok az általuk kidolgozott és megvalósított tevékenységek tervezési és végrehajtási folyamatát is rögzítették egy előre kidolgozott dokumentációs rendszerben, ami támpontot jelentett a tanulókkal végzendő munkában is, amellett, hogy segítette a projekt követelményeinek való megfelelés ellenőrzését is.

Foglalkozástervek, gyakorlatgyűjtemény, szabadidős programtervek

A pedagógusok a rendszeres, osztályszintű foglalkozásaik megtartásához a projektben kifejlesztett eszközökből válogathattak. Ezek közül a legfontosabbak az életpálya-építési és vállalkozói **foglalkozástervek**, valamint a 300 **kompetenciafejlesztő gyakorlatból** álló online gyűjtemény.

Az életpálya-építési foglalkozások megtartásához a 14–16, illetve a 17–20 évesek számára 24 db 45 perces, modulárisan szervezhető foglalkozásterv készült hat témában:

1. munkához kapcsolódó önismereti jellemzők feltárása;
2. kulcsképeségek fejlesztése;
3. pályaismeret;
4. munkaerő-piaci lehetőségek megismerése;
5. a döntési alternatívák felállítása;
6. cselekvési tervek összeállítása.

A vállalkozói kompetenciafejlesztés program-elem 5 témájában témánként 3–3, összesen 15 darab 45, illetve 90 perces foglalkozástervből választhattak a tanárok. Ezek a tervezetek szintén rendelkeznek életkor szerint differenciált, 14–16 és 17–20 évesek számára készült változatokkal. Az életpálya-építést támogató tematikus táborok megvalósításához 9 tábori mintaterv készült, valamint kézikönyv született tanórán kívüli programok megszervezéséhez, mintegy 20 részletes programleírással és ajánlással.

Kreatív adaptálás, hálózatosodás

A tanároktól az önálló folyamattervezést és saját foglalkozásaik kreatív megtervezését is elvártuk, amihez a projekttervezést segítő dokumentumsablonok támpontot nyújtottak. Erre a kreativitásra, a készen kapott tervezetek a saját iskola igényeinek, sajátosságainak megfelelő átalakítására szükség is volt az iskolai programok, témahetek megtervezésénél és kivitelezésénél.

A tapasztalatcserében, az egymástól tanulásban rejlő lehetőségek kiaknázása érdekében – a Hálózati tanulás témájú külön továbbképzés alapján – együttműködések kialakítását és működtetését szorgalmaztuk a legkülönbözőbb partnerségekben, úgymint: a különböző iskolák tanárai között; az iskolákon belül a programban részt vevő és a többi pedagógus között; az iskola volt diákjaival, a szülőkkel, a munkaadókkal, szakmai szervezetekkel és a tanulók között is. Mint utóbb, az év végi beszámolóokban a kollégák visszajelezték, a tapasztaltak alapján nagyra értékelték a hálózatosodást, mert fontos erőforrást jelentett.

Sikeres mestermunkák

Az iskolai témahetek talán legszínesebb, leglátványosabb eleme a vállalkozói készségfejlesztés programelemében a „mestermunka” megvalósítása, illetve bemutatása volt, amely jól mutatja az összetett fejlesztés ezen programelemének eredményességét is. A sikeres mestermunka olyan, a diákok által megvalósított projekt, ami a vállalkozás témájához kapcsolódik, és a csoporttagokon túlmutató, a környezet számára is érzékelhető hatása van. A mestermunka projektek a vállalkozói program-elem eredményeit hozzáférhetővé tették az intézmény szélesebb közönsége számára, így bevonva a vállalkozói kompetencia fejlesztésébe a programelemében részt nem vett tanulókat is.

A vállalkozói készségfejlesztő foglalkozások keretében olyan kulcsképeség fejlesztés valósult meg, amelyek az egyén lehetőségeit az élet minden területén meghatározzák, így a sikeres munkaerő-piaci helytállásban is. Ilyen kulcsképeség egyebek között a kooperációs és kommunikációs képesség, a probléma megoldási képesség, a tanulási és gondolkodási képesség, a kezdeményező képesség, a felelősségvállalás. Ily módon a vállalkozói készségek fejlesztése szorosan kapcsolódik az életpálya-építés folyamatának támogatásához.

Az alábbiakban *ízelítőt* mutatunk be a mestermunkákból a tanári beszámolók alapján.

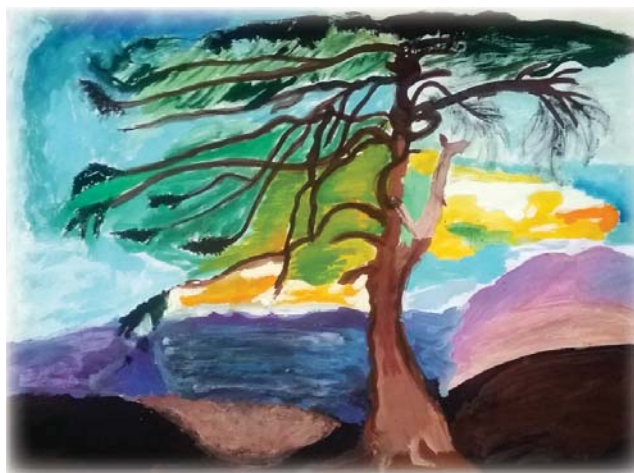
Művészettel nevelés

A művészettel nevelés gondolata és alkalmazása fontos része az élethosszig tartó pályaorientáció folyamatának, és megjelenik számos európai ország intézményi gyakorlatában, így az angol, a svéd, a finn és a dán középiskolákban is. Különböző formákban és eszközökkel

van jelen a diákok önfejlesztésében, önismertetének formálásában és gazdagításában, és hatékonyan kombinálható az életpálya-építés támogatásának eszköztárával.

A programunkban részt vevő középiskolákban az életpálya-építés készségeinek fejlesztése mellett választani lehetett a diákok művészettel nevelésének formáit is. Ennek keretében a vizuális látásmód fejlesztésére, a kreatív írás és a retorika eszközeinek felhasználására nyílt lehetőség. Ezekben az iskolákban a fiatalok formálásában kezdetét vette a művészeti elemek tudatos használatának gyakorlata.

A fejlesztés elsődleges célja az volt, hogy a diákok számára lehetőséget teremtsen önmaguk kipróbálására a művészi alkotás folyamatában. Ezzel olyan képességeket bontakoztathatnak ki magukban, amelyek az életben való helytálláshoz, önálló életpályájuk építéséhez szükségesek. Cél volt az is, hogy a pedagógusok megismerjék a művészeti nevelés adta lehetőségeket, amelyek segítségével intézményi szinten, tanórai keretek között fejleszthetik a diákok önkifejező képességét, érzelmi és akarati kompetenciáit. A tanárok felkészítésük során megismerték a projektgondolkodás alapjait és saját élményszerzés keretében megélhették az alkotás örömét, felszínre hozhatták kreativitásukat,

A szerzők gyűjteményéből

JÓ GYAKORLATOK

fejleszthették innovatív képességeiket. És, mivel a művészet maga a változásra való képesség, tapasztalatokat szerezhettek arról, hogy maguk is képesek változni, fejlődni. Jó gyakorlatokat kezdtek kialakítani, amelyet az is segített, hogy átlagosan 5–7 tanár kapcsolódott a programba egy-egy iskolából. Tudtak egymással konzultálni, egymást segíteni, információkat megosztani, a képzésüket követően egymás foglalkozásait hospitálni. Mindezek jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy megannyi intézményi jó gyakorlat kezdődött el.

A felkészítést követően a pedagógusok diákcsoportjaik problémáinak, összetételének ismeretében tűztek ki fejlesztési célokat, amelyeket foglalkozásaikon, magyar, történelem és osztályfőnöki, valamint rajz órákon, és szakköri keretek között valósítottak meg.

Életpálya-építési témahét (projekthét) a bázisiskolákban

A rendezvényekkel az volt a cél, hogy az iskola összes diákja kapjon ízelítőt a programból, váljon érzékenyebbé a saját jövője iránt, szerezzon információkat és élményeket az életpálya-építés témájában úgy, hogy lehetőleg a programok kitalálásában, előkészítésében és

A szerzők gyűjteményéből

lebonyolításában is részt vesz. A témahét legtöbbször valóban megmozgatta a teljes diákságot, és tág teret adott kitekintő, érdekes, olykor szokatlan, újszerű események megszervezésének is. Gyakran külső közreműködőket is meghívtak, sokszor a diákok maguk dokumentálták az eseményeket, olykor a helyi sajtót is bevonták a program és az iskola népszerűsítése érdekében.

Az alábbiakban bemutatunk két iskolai témahétről készített összefoglaló beszámolót.

Egy budapesti szakközépiskola pályaorientációs hete

Az iskola BIP-Teamje úgy gondolta, hogy a tanulóknak leginkább megfelelő életpálya megtalálásához, az arra való felkészüléshez egyrészt az iskolától, másrészt pedig az iskolán kívüli tanácsadóktól, intézményektől és cégektől kell segítséget kapniuk. Ehhez a szakmai alapozásunkhoz kapcsolódó továbbtanulási lehetőségeket és foglalkozásokat, szakmákat szerettünk volna bemutatni a diákoknak. A „Hogyan érhetjük el a célunkat?” kérdés megválaszolására az osztályfőnöki és szaktárgyi órákon kerül majd sor.

Konkrét célok:

- Az iskola diákjai úgy vegyenek részt életpálya-építést segítő foglalkozáson, hogy nem az osztályközösségükkel, hanem a hozzájuk hasonló mentalitású és beállított-ságú emberekkel alkotnak egy csoportot.
- Bemutassuk az iskola diákjainak a továbbtanulási lehetőségeiket. A 11–12. évfolyam diákjai tanácsokat kapjanak, illetve konkrét tapasztalatot szerezzenek az önéletrajz-írás, az állásinterjú és a karrierépítés terén.
- Bemutassuk az önkéntességet, mint az életpálya egy lehetséges beteljesedését.

Megítélésünk szerint a diákoknak hiányoznak a jól kiválasztott és követhető példaképek, ezért a szakmájukban sikeres embereket szerettünk volna bemutatni a diákoknak.

- Az életpálya-építést az iskola életének szerves részévé próbáltuk tenni egyrészt úgy, hogy a projekthét szervezésébe és lebonyolításába a BIP-projektben résztvevő diákokat is bevontuk, másrészt pedig úgy, hogy az iskola életében fontos szerepet játszó eseményeket (gólyák befogadása, iskolanap) is beépítettünk a programba.

A témahét leírása

1. nap: „Színezzük meg az iskolát” – Az MBTI⁴ teszt rövidített változatának kitöltésével 16 színre osztottuk az iskola diákjait. A teszt általános kiértékelésén túl négy szemközti, személyes értékelésre is lehetőséget biztosítottunk. Ezt követően a színekhez illeszkedő önismereti jellegű foglalkozást tartottunk 90 percben. A foglalkozásokat erre „kiképzett” diákok vezették tanári felügyelet mellett.

2. nap: Pályaorientáció – A végzős évfolyamon tanulók, valamint a szakképzésben résztvevők pályaorientációs előadásokon és workshopokon vettek részt, amelyet külsős személyzeti tanácsadók vezettek. Eközben a 9–10. évfolyam diákjai a közösségi szolgálati lehetőségekkel ismerkedhettek meg előadások és négy szemközti beszélgetések keretében (FESZGYI, Magyar Vöröskereszt, Baltázár Színház, KözÉrt Alapítvány, Katasztrófavédelem, GreenPeace).

⁴ Az MBTI a Mayers-Briggs Típus Indikátor, amely Yung személyiségtipológiáján alapul, 16 személyiségtípust azonosít.

3. nap: Felsőoktatás – közgazdasági OKJ-s képzések (kiemelten a saját logisztikai képzésünk), egyetemek és főiskolák bemutatkozása Expo-szerűen.

4. nap: Szakmák napja – egész napos rendezvény. Különböző szakmák bemutatása előadások (pl. gazdasági nyomozó, logisztika, könyvelő, HR-es stb.), és játékok formájában szülők és volt tanítványok bevonásával. Összesen közel 30 szakma képviselői beszélgettek az érdeklődő diákokkal három időszámban. A napot egy felkészítő osztályfőnöki óra nyitotta és egy tapasztalatmegosztó osztályfőnöki óra zárta.

5. nap: Iskolanap, Gólyák befogadása, október 23-ai ünnepség – ez a három, az iskola hagyományaihoz kapcsolódó esemény úgy illeszkedett a projekthét tematikájába, hogy mindhárom esemény szervezését és lebonyolítását az iskola diákjai végezték mestermunkaként.

A projekthetet végigkísérte az Iskola Café, amely a vállalkozó programelemben résztvevő osztály mestermunkája volt, illetve szerveztünk egy médiacsoportot is, akik folyamatosan dokumentálták az eseményeket, és a nap végén hangulatjelentéseiket az iskola honlapján és közösségi oldalán is közzétették.

Fotó: Polonkai Gizella

Egy Pest megyei alternatív középiskola életpálya-építés projektje

Cél: A diákoknak legyen lehetőségük több szakma és képzés megismerésére és egy konkrét projekten keresztül a kipróbálásra. Tapasztalatot szerezzenek meglévő és fejleszteni kívánó képességeikről, csoportszerepeikről. Minél szélesebb körben képet kapjanak arról, hogy milyen lehetőségeik vannak az érettségi után. Voltak vegyes csoportok is, de az egyéni feldolgozás és bizonyos programok osztálykeretben zajlottak. Megpróbáltuk az iskolában eddig is létező projekteket is megújítani, és a lehető legtöbb életpálya-építéshez kapcsolódó programot erre a 3 hétre szervezni. Fontosnak tartottuk, hogy ne csak külön programként, hanem tanórák keretében is témához. Törekedtünk arra, hogy minél több diák a program mindhárom elemével (életpálya, vállalkozói, művészeti) megismerkedjen. A tanárok és diákok számára is jó lehetőség volt a projekt-szemléletű tervezés, megvalósítás és értékelés gyakorlása.

A témahét leírása

Napi 80 perces sávban: Készülés iskolánk hagyományos Márton-napi vásárára különböző projektekkal, vegyes csoportokban.

Életpálya-előadások: Kapócs Gábor, orvospszichiáter. Somlai-Fischer Ádám, egy neves cég egyik alapítója. Fenyvesi László, tanár. Kondor Ádám főtörzsőrmester, katona. Iskolánk volt diákjai (29 fő) különböző érettségi utáni képzési- és munkavállalási lehetőségekről beszéltek (képzési területenként alakítottunk ki csoportokat a volt diákokból, és hozzájuk mehettek beszélgetni a jelenlegiek).

Ezen kívül a következő programok zajlottak tanórai keretekben:

A Bazárra való készülés két hetében a pénteki beszélgetésórákon (2 alkalom) minden osztály osztálykeretben megbeszélte a heti munka tapasztalatait (ki hogy működött a csoportjában, melyik csoport mennyire hatékony stb). A harmadik pénteken az életpálya-előadásokhoz kapcsolódó visszajelző kérdőívet töltötték ki. A nyelvórákon életrajzokkal, mesterségekkel foglalkoztak, a csoport nyelvi szintjének megfelelő formában. Tematikus osztályprogramok: látogatás a Természettudományi Múzeumban, Szikossy Ildikó múmiakutató, főmuzeológus beszélt a munkájáról. Orsós Zsolt – a Szolidaritás Nagykövete, sportvezető, mint a Vakok és Csökkentlátók Wesselényi Miklós Sportegyesületének elnöke, illetve az FMSZ (Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége) alelnökének előadása. A diákok a Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai Intézetben pályaválasztási tesztet töltöttek ki, majd az egyéni tanácsadó beszélgetéseken vettek részt..

Fotó: Polonkai Gizella

Tanulságok

A tanárok bevonták a szervezésbe, az előkészületekbe és a lebonyolításba a diákokat, de ennek mértéke változó volt. Némely iskolában, különösen, ahol annak nagyobb hagyománya volt, a tanulók részvétele, felelősségvállalása elérte azt a szintet, hogy a programot tanulói projektnek lehet tekinteni. A programokat rendszerint feldolgozó megbeszéléseken értékelték.

Az életpálya-építés támogatásának tartalmi fókuszában számottevő különbség figyelhető meg a szakközépiskolák és a gimnáziumok között. A szakközépiskolákba többé-kevésbé határozott szakmai elképzelésekkel, és valamivel több pályaismerettel érkeznek a diákok, ezért számukra az adott pálya/szakma keretein belüli pontosabb, elmélyültebb tájékozódás, a konkrét célok, tervek megtalálása inkább aktuális – a mindenki számára elsődleges önismeret-bővítés és a személyiségfejlődés segítése mellett. A szakmai tárgyak oktatói közt sokkal többen vannak, akiknek személyes élményeik, tapasztalataik vannak a munkaerőpiacról és a vállalkozásról. A gimnáziumokban a diákok később kezdenek a jövőről gondolkodni, és gyakran lassabban érhető el eredmény. Mindezeket a megállapításokat a program keretében elvégzett kérdőíves diák és tanár megkérdezések eredményei, a mérés-értékelési eredmények támasztják alá.

Az a tapasztalatunk, hogy az adaptálható jó gyakorlatok bemutatása hasznos forrás a gyakorló pedagógusok számára. Nemcsak közvetlenül tartalma miatt, hanem azért is, mert példát, erőt és hitet ad az útkereső tanárnak abban, hogy ez a tevékenység sikeresen folytatható.

Best Practices of Career Construction in Schools

Within the framework of the "Ifjusag.hu for a successful generation" ("Ifjusag.hu a sikeres nemzedékért") project during the so-called "Bázisiskolai Program" a series of activities were carried out by 200 teachers to develop pupils' skills. They organized competence-strengthening activities on a regular basis for classes and other various projects and thematic weeks. In this article some of the best practices are presented.

A szerző

Dr. Bártfai Edit

tanár, közoktatási szakértő,
coach

Új Nemzedék Központ
TÁMOP 3.3.12 Ifjúság.hu A
sikeres nemzedékért Bázisiskolai
Program szakmai pillérvezető

A szerző

Kaszás Judit

munka-pályatanácsadó
szakpszichológus

Új Nemzedék Központ
TÁMOP 3.3.12 Ifjúság.hu A
sikeres nemzedékért Bázisiskolai
Program életpálya szakértő

Irodalomjegyzék

- *Összegző tanulmány az életpálya-építés támogatásának eszközeiről és a köznevelésbe való bevezetésének feltételeiről Szekunder kutatási jelentés 2014.* (179 oldal) Szerzők: IKSZE munkacsoportja által összeállított szakmai anyag, amelynek készítésében részt vett: Dr. Csürkéné Dr. Mándi Nikoletta, Karsai Szilvia, Katona Miklós, Kontár-Halász Emese, Kovács Vanda, Palkovits Anett, Remsei Rita, Visontai-Kovács Dalma. Szakmai lektor: Dr. Csürke József. Szerkesztő: Dobai Edit.
http://bip.ujnemzedek.hu/wp-content/uploads/2014/04/eletpalya_epites.pdf
- *A fiatalok életpálya-építését és életvezetését támogató átfogó modell 2014.* (120 oldal) Szerzők: az KSZE munkacsoportja által összeállított szakmai anyag, amelynek készítésében részt vett: Visontai-Kovács Dalma, Dobai Edit. Szakmai lektor: Katona Miklós. Szerkesztő: Dobai Edit.
<http://bip.ujnemzedek.hu/wp-content/uploads/2014/04/modell.pdf>
- *Életpálya-építés. Elmélet, módszer, jó gyakorlatok.* Szakkönyv 2014. (234 oldal) Szerzők: az Ifjúsági Koordinációs és Szolgáltató Egyesület munkacsoportja által összeállított szakmai anyag, amelynek készítésében részt vett: Katona Miklós, Kontár-Halász Emese, Kovács Vanda, Novák Gyöngyi, Rabec István PhD, Visontai-Kovács Dalma, Dobai Edit. Szakmai lektor: Kiss Tamás. Szerkesztő: Dobai Edit.
http://bip.ujnemzedek.hu/wp-content/uploads/2014/04/HHH_Kutatas.pdf
- Kutatásokat összegző tanulmány a hátrányos helyzetű tanulók életpálya-építés támogatásának eszközeiről és a köznevelésbe való bevezetésének feltételeiről Tanulmány 2014. ERUDITIO Oktatási Szolgáltató Zrt. Az anyag elkészítésében közreműködött: Baráth Szabolcs, Keszthelyi József, Teller Nóra.
http://bip.ujnemzedek.hu/wp-content/uploads/2014/04/HHH_Kutatas.pdf
- Életpálya-építés támogatása, illetve a Vállalkozói kompetencia fejlesztése című taneszközhöz készült módszertani segédanyagok.
<http://bip.ujnemzedek.hu/a-foglalkozas-tervekről/>
<http://bip.ujnemzedek.hu/a-gyakorlatokról/>
<http://ujnemzedek.hu>
<http://bip.ujnemzedek.hu>
- A cikkben felhasználtuk az Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft. TÁMOP 3.3.12 „Ifjúság.hu a sikeres nemzedékért” című projektjének Bázisiskolai programjában keletkezett tanári beszámolókat, portfóliókat és más projektdokumentumokat.